

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

52

MIECZYŚLAW WOLFKE (1883—1947)

Mieczysław Wolfke urodził się 29 V 1883 r. w Łasku koło Łodzi. Maturę uzyskał w gimnazjum realnym w Sosnowcu. Od dzieciństwa przejawiał wybitne zdolności do nauk ścisłych. Już jako gimnazjalista opatentował w Rosji i w Niemczech aparat pn. telektroskop do przesyłania obrazów na odległość przy pomocy fal elektromagnetycznych, stanowiący prototyp przyszłej telewizji. W wieku 17 lat opracował teorię matematyczną przesunięć powierzchniowych na płaszczyźnie.

Studia wyższe odbywał najpierw na uniwersytecie w Liège (1902—1904), później na paryskiej Sorbonie (1904—1907). Następnie pracował w Zakładzie Fizyki na uniwersytecie we Wrocławiu pod kierunkiem prof. O. Lummera. W 1910 r. otrzymał doktorat filozofii z odznaczeniem za pracę pt. „Über die Abbildung eines Gitters bei künstlicher Begrenzung”. We Wrocławiu prowadził badania m. in. nad szybkimi promieniami katodowymi, opracował też projekt lampy kadmowo-rtęciowej, zakupiony przez niemiecką firmę C. Zeissa w Jenie.

W latach 1913—1922 przebywał wraz z rodziną w Szwajcarii. W 1913 r. habilitował się w Uniwersytecie Zuryjskim na podstawie pracy pt. „Allgemeine Abbildungstheorie selbstleuchtender Objekte”. W latach następnych jako tzw. docent prywatny (Privatdozent) prowadził wykłady w szkole politechnicznej i na uniwersytecie w Zurychu z różnych najnowszych wówczas dziedzin fizyki teoretycznej i doświadczalnej. W bogatym dorobku naukowym M. Wolfkego z tego okresu najcenniejsza była praca poświęcona zasadzie dwustopniowego odwzorowania optycznego, dzięki której został uznany za prekursora holografii w Polsce. Jako pierwszy w świecie pracował nad otrzymywaniem obrazów przestrzennych metodą holograficzną.

Jesienią 1922 r. M. Wolfke przeniósł się wraz z rodziną do Warszawy w związku z powołaniem go w dniu 23 V t.r. na profesora zwyczajnego fizyki na Wydziale Elektrotechnicznym (od 1924 r. — Elektrycznym) Politechniki Warszawskiej. Objął Katedrę Fizyki (Doświadczalnej), został też kierownikiem Zakładu Fizycznego I. Prowadzone przez niego wykłady — niekiedy wspaniale reżyserowane — stały się sławne w całej Warszawie. Jako dydaktyk odznaczał się przeniesieniem tradycji uczelni zagranicznych na grunt polski, inicjując liczne przewody doktorskie i habilitacyjne. W latach 1924—1939 był promotorem większości doktoratów przeprowadzanych na Wydziale Elektrycznym.

W pierwszych latach po powrocie do kraju zajmował się opracowaniem metody otrzymywania bardzo wysokich napięć przy pomocy transformatora Tesli. W skromnych warunkach, jakimi dysponował kierowany przez niego zakład, uzyskał ok. pół miliona

wolt (posługując się jego metodą Amerykanie osiągnęli w 1930 r. 5 mln wolt). W 1924 r. wraz z uczy-nym holenderskim H. Kammerlingh Onnesem prowadziły później do odkrycia istnienia dwóch odmian w Lejdzie wspólne badania nad stałą dielektryczną w bardzo niskich temperaturach. Badania te doprowadziły później do odkrycia istnienia dwóch odmian ciekłego helu, zwanych obecnie helem I i helem II.

Zmysł wynalazczy prof. M. Wolfkego został wykorzystany przez Ministerstwo Spraw Wojskowych. W latach trzydziestych pracował on dla potrzeb wojska nad rewelacyjnymi na owe czasy pomysłami, takimi jak telefonacja przy pomocy światła spolaryzowanego czy widzenie po ciemku przy pomocy promieni podczerwonych. Jako pierwszy polski uczyony przewidywał możliwość zastosowania energii jądrowej dla celów wojennych. Prof. M. Wolfke był przekonany demokratą, manifestującym zawsze tolerancję i szacunek dla cudzych poglądów i przekonań, chociaż niektórzy mieli mu za złe jego ścisłe związki z masonerią (piastował szereg godności w Wielkiej Loży Narodowej Polskiej do wielkiego mistrza włącznie).

Prawie cały okres okupacji hitlerowskiej spędził wraz z rodziną w Warszawie. Na początku 1940 r. został aresztowany przez gestapo i osadzony na Pawiaku, skąd zwolniono go po 6 miesiącach. Od listopada t.r. kierował — za zgodą władz niemieckich — Zakładem Badawczym Fizyki Technicznej Politechniki Warszawskiej. Pod przykrywką wykonywanych tam oficjalnie ekspertyz fizykotechnicznych zakład prowadził prace dla potrzeb konspiracji. Z chwilą otwarcia przez Niemców w 1942 r. w gmachach politechnicznych Państwowej Wyższej Szkoły Technicznej objął w niej wykłady z fizyki. Brał czynny udział w tajnym nauczaniu, m. in. jako promotor prac dyplomowych i doktorskich oraz jako autor skryptów akademickich. Wsiedlony z Warszawy po upadku powstania w 1944 r., osiadł w Krakowie.

W początkowych miesiącach po wyzwoleniu prowadził wykłady z fizyki m. in. w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie i w Politechnice Gdańskiej. W grudniu 1945 r. przeniósł się do Warszawy i przystąpił do organizowania Zakładu Fizyki w nowo uruchomionej Politechnice Warszawskiej. W czerwcu 1946 r. umożliwiono mu wyjazd za granicę dla zapoznania się z najnowszymi osiągnięciami fizyki światowej. Zmarł nagle na serce 4 V 1947 r. w Zurychu.

Prof. M. Wolfke był członkiem wielu towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych, m. in. członkiem Akademii Nauk Technicznych (od 1923), członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności (od 1932) i prezesem Polskiego Towarzystwa Fizycznego (1930—1934). W 1933 r. został odznaczony Krzyżem Komandorskim orderu Polonia Restituta.

Oprac. Elżbieta Dudzińska

